

Ed.

726. Breytingartillaga

við frumv. til l. um hafnargerðir og landingarbætur.

Frá Eiriki Einarssyni.

Við 2. gr. B. Á eftir 43. lið komi nýr liður:
Loftsstaðasandur í Árnessýslu.

3. gr.

Fyrri málsgrein 4. gr. orðist svo:

Vextir af bankavaxtabréfum 16. flokks skulu vera 4%, og skal með reglugerð, er bankastjórnin semur og ráðherra staðfestir, ákveðið, hvar vextirnir skulu greiddast og hvernig haga skuli auglýsingum um greiðslu þeirra.

Síðari málsgrein skal óbreytt standa.

4. gr.

6. gr. laganna orðist svo:

Fé 16. veðdeildarflokks má lána bæjar- og sveitarfélögum og byggingarsamvinnufélögum í kaupstöðum og kauptúnum gegn veði í húseignum með lóðum og lóðarréttindum. Enn fremur má lána fé 16. veðdeildarflokks einstaklingum, einum eða fleirum saman, er sjálfir hafa að íbúð húseign þá, er sett er að veði fyrir lánuinu. Ef lántakandi er einstaklingur og selur eða leigir húseignina eða hluta af henni, telst lánið fallið í gjalddaga án uppsagnar. Húseignir þær, sem settar eru að veði, skulu váttryggðar í váttryggingarstofnunum, er bankastjórnin tekur gildar.

Hvert lán skal vera 75% lóðarverðs, miðað við fasteignamat, og 50% kostnaðarverðs hinna veðsettu húseigna, sé um ný hús að ræða. Sé um hús eldri en eins árs að ræða, skal miða við hið upprunalega kostnaðarverð að frádreginni hæfilegri fyrningu. Kostnaðarverð húsanna sé reiknað eftir vísitölu byggingarkostnaðar þess árs, sem þau eru reist.

5. gr.

7. gr. laganna orðist svo:

Úttekt á eignum þeim, sem veðdeildarflokkurinn tekur að veði, skal á kostnað lánþega fara fram á þann hátt, sem nánar verður fyrir mælt í reglugerð. Skal stjórn Landsbankans heimilt að nefna til menn, er um skulu dæma, hvort veðin séu þess virði, sem lántakandi hefur upp gefið, en bæjar- eða sveitarstjórn sú, er hlut á að máli, getur áfrýjað úttektinni til fjármálaráðherra. Stjórn Landsbankans er enn fremur heimilt að krefjast skirteinis virðingarmanna á fimm ára fresta um það, að veðinu sé vel við haldið.

6. gr.

8. gr. laganna falli burtu, en í stað hennar komi sem 8. gr.:

Eigi má lána nema gegn 1. veðrétti. Skulu lán jafnan standa á hundraði króna.

7. gr.

9. gr. laganna orðist svo:

Lánstíminn má vera allt að 35 árum, ef veðið er vandað steinhús með góðri lóð eða lóðarréttindum, og allt að 25 árum, ef veðið er vandað timburhús.

8. gr.

10. gr. laganna orðist svo:

Lán þau, sem veðdeildin veitir úr 16. flokki, má hún greiða í bankavaxtabréfum sínum eftir ákvæðisverði þeirra, en lánþegi hefur rétt til að heimta, að bankastjórnin annist um að koma þeim í gjalddanga peninga affallalaust.

9. gr.

11. gr. laganna orðist svo:

Hver lántakandi skal greiða 1% af lánsupphæðinni í varasjóð flokksins um leið og hann tekur lánið.

Verði eigendaskipti að fasteign, sem veðsett er veðdeildinni, skal kaupandi, þegar um leið og kaupin gerast, tilkynna veðdeildinni eigendaskiptin.

10. gr.

24. gr. laganna orðist svo:

Þá er lokið er skuldbindingum veðdeildarflokks þess, sem stofnaður er með lögum þessum, rennur varasjóður hans til næstu flokka, sem stofnaðir verða til að halda áfram veðlánastarfsemi bankans. Verði slíkum nýjum flokkum eða veðlánastofnunum fengin aðgreind starfssvið, skiptist varasjóðurinn milli þeirra, svo að hvert starfssvið njóti réttar ítölu þeirrar, er varasjóðnum hefur þaðan aflazt.

11. gr.

2. gr. laganna, 5. gr., 12.—23. gr., svo og 25. og 26. gr. laganna haldist óbreyttar að öðru en því, að þar sem stendur „þessir flokkar“, „veðdeildarflokkar“ eða „hlutaðeigandi veðdeildarflokkar“ komi: flokkurinn eða veðdeildarflokkurinn.

Greinargerð.

Það mun ekki vera of fast að orði kveðið, ef sagt er, að lánastarfsemi til húsa- bygginga hér á landi sé í fullkomnum ólestri. Með stofnun veðdeildarinnar hefur löggjafinn viljað tryggja það, að þeir, er réðust í slíkar framkvæmdir, gætu átt öruggan aðgang að hagkvæmum lánum gegn fyrsta veðrétti, er svaraði til allt að $\frac{3}{4}$ virðingarverðs fasteignarinnar, og er þá vitaskuld búizt við, að virðingarverð og kostnaðarverð nýrra húsbýgginga sé mjög nálægt hvort öðru. Þegar fasteignaverð og byggingarkostnaður stórhækkar hér á landi á stríðsárunum, er þessi löggjöf gerð einskis nýt með því, að stjórn veðdeildarinnar setur virðingarverð svo lágt, að það er ekki nema örlítill hluti af raunverulegu kostnaðarverði. Sem stendur mun þetta virðingarverð liggja nálægt 28% af kostnaðarverði, svo að lán veðdeildarinnar munu hæst nema 14% af kostnaðarverði, þar sem aðeins mun lánaður helmingur virðingarverðs. Með þessu er almenningi gert ókleift að notfæra sér lánsskilmála veðdeildarinnar, og honum kastað í arma braskara á þessu sviði, er veita lán gegn miklu óhagstæðari kjörum. Reyndin hefur einnig orðið sú, að veðdeildin hefur á þessum árum verið dauð stofnun. Hún hefur á árunum 1940—44 veitt lán að upphæð aðeins um 18 millj. kr., á sama tíma, sem talið er, að í Reykjavík einni hafi verið byggt fyrir að minnsta kosti 160 millj. kr. Kjör þau, sem hægt hefur verið að fá á brasklánamarkaðinum utan bankanna, munu undanfarið hafa verið lánsupphæð um það bil 28% af kostnaðarverði, vextir 6% og þóknun 2%. Nú orðið mun einnig vera farið að þrengjast mjög um lán, einnig með slíkum óhagstæðum kjörum. Með þessu móti hefur allri lánastarfsemi til bygginga verið skipað niður á það villimannlega frumstig, er ríkjandi var fyrir daga reglulegrar bankastarfsemi, og í því skjóli hefur ýmislegt óheilnæmt brask og okur getað þróazt.

Með breytingum þeim á lánaskilmálum 16. veðdeildarflokks, sem gert er ráð fyrir í þessu frumvarpi, er ætlunin að ráða bót á þessu ófremdarástandi og gera veðdeildina aftur að stofnun, er vinni það hlutverk, sem henni upprunalega var ætlað, að tryggja almenningi hagkvæm fyrsta veðréttar lán að verulegri upphæð af kostnaðarverði húsbýgginga. Aðalbreytingin er í því fólgin, að lán séu miðuð við 75% af fasteignamatverði lóðar og 50% af kostnaðarverði, í stað þess, að áður var aðeins miðað við virðingarverð, er bankastjórnin gat ákveðið af eigin geðþótta með þeim afleiðingum, er áður er lýst. Kostnaðarverð skal miðað við visitölu byggingarkostnaðar þess árs, sem húsin eru reist. Þar sem visitala byggingarkostnaðar liggur nokkuð fyrir neðan raunverulegt kostnaðarverð, mun hér ekki vera um að ræða meira en um það bil 45% af núverandi kostnaðarverði. Verða þessi lán því að teljast vel tryggð í húseignum þeim, sem þau eru lánuð út á, jafnvel þótt um mikið verðfall yrði að ræða á fasteignum, sem þó virðist ekki mikið útlit fyrir í bráð. Vegna þess eftirlitsleysis, er nú er ríkjandi af hálfu þess opinbera, hvað snertir húsaleiguokur, hefur þótt nauðsyn bera til að setja ákvæði til tryggingar því, að húsabráskarar gætu ekki notið góðs af þessum hagkvæmu lánum, en leigj-

endur þeirra ekki orðið þeirra aðnjótandi í lægri húsaleigu. Er því fyrst og fremst ætlað til, að bæjar- og sveitarfélög og byggingarsamvinnufélög hafi aðgang að þessum lánum, og enn fremur einstaklingar þeir, er byggja fyrir sjálfa sig, en ekki til að selja eða leigja öðrum. Það ákvæði hefur því verið sett, að lán, er veitt hafa verið einstaklingum, skuli teljast fallin í gjalddaga, þegar er selt er eða leigt öðrum. Með því verður að vera strangt eftirlit frá veðdeildarinnar hálfu, að ekki sé farið í kringum þessi ákvæði og lánin þannig misnotuð. Um þetta atriði er ætlað til, að nánari ákvæði verði sett í reglugerð.

Önnur breyting, sem gert er ráð fyrir, er sú, að vextir af bankavaxtabréfum 16. flokks séu ákveðnir 4%, en um hæð vaxta hefur ekki verið neitt ákveðið hingað til. Þar sem árlegt tillag til að borga kostnað og til varasjóðs er ½%, verða vextir til lántakanda 4½%. Það verður að teljast mjög óeðlilegt og tíðkast nú orðið hvergi, að vextir af ríkistryggðum lánum sem þessum séu hærri en 4%, og verður þjóðbankinn með kaupum slíkra skuldabréfa að sjá til þess, að vextir hækki ekki yfir það mark. Raunverulega hafa vextir af bréfum veðdeildarinnar ekki verið hærri en sem þessu nemur, svo að ekki er hægt að telja, að hér sé nein óeðlileg kvöð lögð á bankann.

Með tillögum þessa frumvarps er ætlunin að ráða nokkra bót á einni hlið þess vandræðaástands, sem nú er ríkjandi í byggingarmálunum. Til nokkurn veginn sæmilegrar lausnar þeirra mála þarf vitaskuld miklu róttækari aðgerðir, en þessar breytingar á lánastarfsemi veðdeildarinnar mundu þó nokkru fá áorkað, ef þær næðu fram að ganga.

Sp. 728. Tillaga til þingsályktunar

um samgöngur á sjó.

Flm.: Eysteinn Jónsson.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að hlutast til um, að samgöngum með ströndum fram verði án tafar komið í viðunandi horf og að samgöngum við önnur lönd verði hagað þannig að sem mestir vöruflutningar geti átt sér stað án umhleðslu.

Greinargerð.

Í strandferðamálum hefur nú undanfarið ríkt slíkt öngþveiti, að furðulegt má teljast. Þarf að leita langt aftur í tímann til þess að finna fordæmi fyrir því, sem gerzt hefur undanfarna mánuði um lestaflutning á fólki, strjálur ferðir o. fl. Þetta er afsakað með því, að Esja er í viðgerð. Ekki er sú afsökun nægileg, þegar þess er gætt m. a., hvílíka aðstöðu ríkisstjórnin hefur gagnvart Eimskipafélaginu vegna samstarfs um erlend leiguskip o. fl.

Flutningsmaður þessarar tillögu hefur búizt við því sífellt undanfarið, að bætt yrði úr þessu ástandi, en þar sem ekki bólar á slíku, en langt komið setu Alþingis, þykir rétt, að Alþingi segi skoðun sína um málið.

Þá er annað atriði þýðingarmikið. Ekki hefur þess enn þá orðið vart, að breytt hafi verið um stefnu um vöruflutninga frá öðrum löndum, þótt styrjöldinni sé lokið og meiri skipakostur til umráða en áður. Umhleðslustefnunni er haldið enn þá, til stórtjóns fyrir mikinn þorra landsmanna. Ríkisstjórnin hefur tvímælalaust möguleika til þess að hafa mikil áhrif á framkvæmd þessara máli, m. a. vegna leiguskipanna, sem Eimskipafélagið fær fyrir milligöngu stjórnarinnar. Þess vegna þykir flm. rétt og nauðsynlegt, að Alþingi geri ályktun um það, hverja stefnu það aðhyllist í þessu máli.

Nánar í framsögu.

Ed.

729. Lög

um dósentsembætti í islenskku nútíðarmáli og hagnýtri islenskukennslu í heim-
spekideild Háskóla Íslands.

(Afgreidd frá Ed. 9. apríl.)

Samhljóða þskj. 553.

Nd.

730. Nefndarálit

um frv. til laga um breyt. á l. nr. 39 7. apríl 1943, um húsaleigu.

Frá minni hl. allsherjarnefndar.

Allsherjarnefnd hefur rætt þetta frv. á fundum, en ekki getað orðið sammála um afgreiðslu þess. Tveir nefndarmenn (ÞB og StJSt) vilja afgreiða málið með rökstuddri dagskrá. Aðrir tveir nefndarmenn (GTh og GP) vilja samþykkja frumvarpið óbreytt, en einn nefndarm. (JörB) mun skila sérstöku nefndaráliti.

Nefndin leitaði umsagnar bæjarráðs og húsaleigunefndar um frumvarpið, og er umsögn þeirra prentuð með þessu nefndaráliti.

Við, sem viljum samþykkja frumvarpið óbreytt, teljum, að stefna beri að því að afnema húsaleigulögin og að í þessu frumvarpi felist ekki annað en eðlilegar breytingar, sem hægt sé að gera nú þegar og séu til verulegra bóta, þó að áfram séu veruleg höft á umráðarétti húseigna. Við teljum, að álit húsaleigunefndar sé villandi, og niðurstöður þær, sem nefndin hefur komizt að, því ekki réttar, og mun það nánar rakið í framsögu.

Þær breytingar, sem í frumvarpinu felast frá gildandi löggjöf, eru þessar:

1. Heimilt sé að láta rýma húsnæði fyrir systkini sín, ef þeim er að dómi húsaleigunefndar brýn þörf húsnæðisins. Virðist sanngjarnt, að nánustu ættingjar eins og systkini hafi meiri rétt til húsnæðisins en algerlega óviðkomandi aðilar.

2. Í húsaleigulögunum 1943 er heimildin til að láta rýma húsnæði fyrir sjálfan sig og nánustu skyldmenni bundin við það, að viðkomandi hafi eignazt íbúðina fyrir 9. sept. 1941, en hér er gert ráð fyrir, að nægilegt sé, að hann hafi eignazt hana fyrir 1. jan. 1946.

3. Leigusala sé sömuleiðis heimilt að segja upp húsnæði, sem hann eignast 1. jan. 1946 eða síðar, ef honum að dómi húsaleigunefndar er þess brýn þörf fyrir sjálfan sig. Hér er heimildin til að fá íbúð rýmda bundin við leigusala persónulega, en nær ekki til nánustu skyldmenna hans.

4. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir, að heimilt sé að segja upp húsnæði, ef það er nauðsynlegt vegna fyrirhugaðra byggingarframkvæmda. Það eru nokkur dæmi þess, að örlítið húsnæði í leigu hefur tafið fyrir byggingarframkvæmdum um lengri tíma, en slíkt er að sjálfsgöðu óeðlilegt, þar sem hin fyrirhugaða byggingarframkvæmd hefur verulega aukningu á húsnæði í för með sér.

5. Í b-lið fyrstu greinar er gert ráð fyrir, að heimilt sé að segja upp húsnæði, sem notað er til atvinnurekstrar. Þetta ákvæði í húsaleigulögunum var sett inn vegna þess ástands, sem skapaðist hér í bæ af veru hersins, en þá voru settar á stofn fjölmargar smáverzlanir, sem aðallega seldu hermönnum alls konar veitingar, og þá var aðallega fyrir tilmæli mjólkursamsölunnar sett inn í löginn þetta ákvæði, en mörgum mjólkurbúðum mun þá hafa verið sagt upp. Nú er herinn að mestu farinn, og er því ekki lengur nauðsyn að hafa þetta ákvæði í lögnum.

6. Loks er í c-lið ákvæði um, að húsaleigulögin nái ekki til einstakra herbergja, sem leigð eru út frá íbúð. Við teljum, að ekki sé lengur nauðsynlegt að heimila

ekki umráðamanni íbúðar rétt til ráðstöfunar einstakra herbergja án ihlutunar húsaleigunefndar.

Með tilvísun til framanritaðs og með hliðsjón af þeirri viðurkenndu nauðsyn, að húsaleigulögunum verði smátt og smátt aflétt, leggjum við til, að frumvarpið verði samþykkt.

Alþingi, 9. apríl 1946.

Garðar Þorsteinsson,
form., frsm.

Gunnar Thoroddsen.

Fylgiskjal I.

BORGARSTJÓRINN Í REYKJAVÍK

Reykjavík, 23. marz 1946.

Á fundi bæjarráðs Reykjavíkur í gær var gerð eftirfarandi bókun:

„Lagt fram bréf frá allsherjarnefnd neðri deildar Alþingis, dags. 19. þ. m., þar sem beiðzt er umsagnar um frv. til laga um breytingar á l. nr. 39 7. apríl 1943, um húsaleigu, þskj. 486.

Bæjarráð telur eðlilegt, að ákvæði húsaleigulaganna séu rýmkuð jafnskjótt og Alþingi telur fært.“

Þetta tilkynnist hér með.

Bjarni Benediktsson.

Allsherjarnefnd neðri deildar Alþingis, Reykjavík.

Fylgiskjal II.

26. marz 1946.

Til allsherjarnefndar neðri deildar Alþingis.

Með bréfi, dags. 19. þ. m., hefur hin heiðraða allsherjarnefnd neðri deildar Alþingis óskað umsagnar húsaleigunefndar Reykjavíkur um frumvarp til laga um breytingar á lögum nr. 39 7. apríl 1943, um húsaleigu.

Eftir að hafa rætt málið á fundum sínum hefur húsaleigunefndin komið sér saman um eftirfarandi umsögn: Frumvarp þetta nær bæði til íbúðarhúsnæðis og atvinnuhúsnæðis.

Að því er íbúðarhúsnæði snertir er gert ráð fyrir, að einstök herbergi verði undanþegin ákvæðum húsaleigulaga og því frjálst að segja þeim öllum upp. En um íbúðir eru ákvæðin rýmkuð að mun frá því, sem nú er.

Þannig má segja upp húsnæði vegna eigin þarfa og handa sömu vandamönnum og gilt hefur til þessa, ef leigusali hefur eignast hús það, er íbúðin er í, fyrir 1. janúar 1946, en samkv. núgaldandi ákvæðum þarf viðkomandi að hafa eignast húsnæðið fyrir 9. sept. 1941. — Þá má einnig samkv. frumvarpinu segja upp vegna þarfa systkina, en slíkt er ekki heimilt nú.

Samkvæmt upplýsingum, sem nefndin hefur fengið frá skrifstofu borgarfógeta, hafa hrein afsöl fyrir húsum og íbúðum árin 1942—1945, að báðum meðtöldum, verið 1888. Í þeirri tölu eru ekki taldar með eignarheimildir, er stofnast hafa fyrir skipti, né leigusamningar þeir, er Reykjavíkurbær hefur látið fyrir lóðum eða húsin á þeim lóðum, nema þau hafi verið seld seinna.

En höfuðbreytingin samkv. frumvarpinu frá því, sem nú er, virðist í því fólgin, að segja má upp leigu á húsnæði vegna eigin þarfa, þótt leigusali hafi ekki eignast húsið fyrr en deginum áður en uppsögnin er dagsett.

Ef þessi breyting næði fram að ganga, gæti húseigandi alltaf losað hverja þá íbúð í húsi sínu, er hann óskaði, með því einu að skrifa afsal, raunverulegt eða til

málamynda, handa þeim manni, er hann óskaði að láta fá íbúðina. Mundi þetta að sjálfsögðu hafa þær afleiðingar, að þúsundum fjölskyldna og einstaklinga yrði sagt upp húsnæði sínu strax frá næsta flutningsdegi.

Mikið af þessu fólki fengi að visu að búa áfram í íbúðum sínum gegn margfaldri leigu miðað við það, sem það nú greiðir. En ekki verður séð, að komizt yrði hjá því, eftir að svo væri komið, að láta hina hækkuðu leigu hafa áhrif til hækkunar á framfærsluvísitöluna. Má hér og benda á þá staðreynd, að nær allir, sem nú missa húsnæði sitt, verða að greiða margfalda leigu, miðað við það sem áður var, fyrir hvert það húsnæði, sem þeir fá til afnota í staðinn.

Einnig mundi áreiðanlega koma til þess, ef breytingar þær, er frumvarpið gerir ráð fyrir, yrðu að lögum, að bera þyrfti hundruð eða jafnvel þúsundir manna út á götuna. Mikill fjöldi húseiganda óskar að bæta við sig húsnæði, en það er ein meginorsök húsnæðisvandráðanna, hve fólk vill nú, sakir bættrar afkomu, hafa rýmra húsnæði en fyrir strið. En samkvæmt ákvæðum frumvarpsins mundu húseigendur geta á ýmsan hátt aukið við sig húsnæði.

Slíkir útburðir gætu orðið nokkuð erfiðir í framkvæmd, þegar ekkert húsnæði er til, sem fólkið gæti farið í, eða þá húsnæðið er svo dýrt, að það er öllum þorra manna ofvaxið að kaupa það eða taka það á leigu. Má í því sambandi benda á, að matsleiga Húsaleigunefndar nú eftir 3 herbergi og eldhús í nýju húsi er um 9 þúsund krónur á ári, en um 6 þúsund krónur eftir 2 herbergi og eldhús, að sjálfsögðu með breytingum til hækkunar eða lækkunar eftir stærð og ásigkomulagi íbúðarinnar.

Að því er snertir atvinnuhúsnæðið gerir frumvarpið ráð fyrir, að uppsagnir á því verði algerlega frjálssar. Um það atriði má að miklu leyti vísa til þess, sem að framan segir um íbúðarhúsnæðið, að því er uppsagnir, útburð og húsaleiguhækkun snertir. En einnig má á það benda, að fyrir marga mun það enn tilfinnanlegra að missa atvinnuhúsnæði og þar með ef til vill alla atvinnumöguleika, en jafnvel íbúðarhúsnæði sitt, auk þess sem fjöldauppsagnir þær, er af þessu mundu leiða, hefðu mikla röskun og glundroða í för með sér, er til tjóns gæti orðið fyrir atvinnu- og viðskiptalífið, eins og ástandið er nú í málum þessum.

Með hliðsjón af framangreindu getur húsaleigunefndin ekki annað en mælt eindregið gegn því, að frumvarp þetta verði samþykkt, og vill jafnframt benda á, að eftir fyrri heimsstyrjöldina voru húsaleigulög þau, er þá giltu, ekki afnumin fyrr en frá 14. maí 1927, sbr. lög nr. 25 frá 1926, og voru húsnæðisvandráðin þó ekki mikil þá í samanburði við það, sem þau nú eru.

Húsaleigunefndin í Reykjavík.

Egill Sigurgeirsson.
Einar Erlendsson.

Ragnar Bjarkan
Stj. Guðmundsson.

Ragnar Þórarinsson.
Guðm. R. Oddsson.

Ed.

731. Breytingartillaga

við frumv. til laga um opinbera aðstoð við byggingar íbúðarhúsa í kaupstöðum og kauptúnum.

Frá Steingr. Aðalsteinssyni.

Við 38. gr. Í stað orðsins „viðskiptaráð“ í 1. másl. komi: Nýbyggingarráð.

Ed. 732. Breytingartillaga

við frv. til l. um hafnargerðir og lendingarbætur.

Frá Þorsteini Þorsteinssyni.

Við 2. gr. B. Á eftir tölulíð 53 kemur nýr líður:
Staðarfell.

Nd. 733. Frumvarp til laga

um breytingar á lögum nr. 34 2. apríl 1943 um fiskveiðasjóð Íslands, og lögum nr. 107 30. des. 1943.

Frá sjávarútvegsnefnd.

1. gr.

Stafll. b. í 4. gr. laga nr. 34/1943 orðist svo:

Stofnunar iðjufyrirtækja í sambandi við fiskveiðar, frystihúsa, lifrarbræðslu-
stöðva, fiskimjölsverksmiðja og annarra iðjufyrirtækja, sem vinna eingöngu eða að
langmestu leyti að hagnýtingu sjávarafurða.

2. gr.

5. gr. sömu laga orðist svo:

Fiskveiðasjóður má lána gegn fyrsta veðrétti allt að helmingi virðingarverðs, þó
ekki hærra lán en fimm hundruð þúsund kr. Lengsti lánstími er 20 ár.

3. gr.

6. gr. sömu laga og 2. gr. laga nr. 107 30. des. 1943 falli burt.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Í lögnum um fiskveiðasjóð Íslands er í 6. gr. svo fyrir mælt, að út á aðrar
eignir en skip megi ekki lána hærri fjárhæð en kr. 75 þús. og ekki til lengri tíma en
15 ára. Ákvæði þetta er orðið úrelt, og hefur stjórn fiskveiðasjóðs óskað þeirrar
breytingar á lögnum, sem í frv. þessu felst.

Sb. 734. Breytingartillögur

við till. til þál. um landhelgisgæzlu og björgunarstörf.

Flm.: Pétur Ottesen, Gísli Jónsson.

1. Tillgr. orðist svo:

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að halda áfram rannsóknum á því,
hvernig landhelgisgæzlu og björgunarstarfsemi verði bezt og haganlegast fyrir
komið. Skal í því efni einnig samtímis taka til athugunar, hvort samrýma megi
landhelgis- og björgunarstarfi fiskirannsóknir og leit nýrra fiskimiða.

Þá skal og þessari rannsókn beint að því, hvernig bezt og heppilegast verði
fullnægt samningi milli ríkisstjórnarinnar og slysavarnasveita á Vestfjörðum um

byggingu eða kaup á skipi til þeirra starfa. En þangað til samningnum verður fullnægt að undangenginni rannsókn, er ríkisstjórninni heimilt að leigja skip í þessu skyni.

Þá skal það og haft í huga við greinda rannsókn, að samningar takist um hliðstætt efni við slysavarnasveitir annarra landshluta.

Enn fremur taki ríkisstjórnin til athugunar, hvort eigi sé unnt að komast af með færri menn á varðskipunum en nú er.

Heimilt er stjórninni að selja varðskipin Njörð, Baldur og Braga eða skipta á þeim og öðrum skipum, er hér henta við landhelgisgæzlu og björgunarstörf, ef rannsókn sú, er hér um ræðir, leiðir í ljós, að takast megi að koma á hagkvæmum skiptum.

Ríkisstjórnin má verja fé úr rikissjóði vegna ráðstafana þeirra, er hér um ræðir, þar með talin þóknun til þeirra kunnáttumanna á þessu sviði, sem hún kveður sér til ráðuneytis um þessi mál.

2. Aftan við fyrirsögnina bætist: o. fl.

Nd. 735. Breytingartillögur

við frv. til l. um stofnlánadeild sjávarútvegsins við Landsbanka Íslands.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Við 8. gr.

1. Við 2. málsg. greinarinnar bætist: þar til lánið er greitt niður um helming.
2. Á eftir 2. málsg. kemur ný málsg.:
Enn fremur má lána félögum þeim, sem um ræðir í 2. málsg. 3. gr. laga þessara, allt að $\frac{2}{3}$ (tveim þriðju) út á framkvæmdir þær, sem um ræðir í 2. málslið 1. málsg. þeirrar greinar.
3. Aftan við greinina bætist ný málsgrein, svo hljóðandi:
Óheimilt er að lána einum aðila meira en 4 millj. af fé stofnlánadeildarinnar. Þetta ákvæði nær þó eigi til bæjarfélaga og hreppsfélaga né þeirra félaga útvegsmanna, sem um getur í 2. málsg. 3. gr. laga þessara.

Nd. 736. Breytingartillaga

við frv. til laga um stofnlánadeild sjávarútvegsins við Landsbanka Íslands.

Frá Sigurði Bjarnasyni.

Við 3. gr. Á eftir „niðursuðuverksmiðjum“ í 1. mgr. gr. komi: sildarverk-smiðjum.

Nd. 737. Nefndarálit

um frv. til laga um eftirlit með skipum.

Frá sjávarútvegsnefnd.

Á fyrri hluta yfirstandandi þings sendi samgöngumálaráðherra nefndinni frumvarp til laga um eftirlit með skipum. Mæltist ráðherrann til, að nefndin flytti frumvarpið. Skömmu síðar fékk nefndin í hendur fjölda breytingartillagna, er skipaskoðunarstjóri hafði gert við það. Nefndin vann lengi að athugunum á frumvarpinu, hélt

um það marga fundi og bar það vandlega saman við gildandi lög um þetta efni og tillögur skipaskoðunarstjóra. Komst nefndin að þeirri niðurstöðu, að nauðsyn bæri til, að sérfróðir menn endurskoðuðu frumvarpið. Endursendi hún það ráðherranum og skýrði honum frá þessu álitinu.

Endurskoðun sú, er nefndin taldi æskilega, fór síðan fram, og lagði ráðherrann frumvarpið að því loknu fyrir Alþingi.

Nú hefur nefndin enn rannsakað mál þetta vandlega og varið til þess miklum tíma. Þó er ekki enn lokið athugun á kaflanum um siglingadóm. Verður sú athugun gerð milli 2. og 3. umræðu. En nefndin leggur til, að frv. verði að öðru leyti samþ. með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 2. gr. Fyrir orðin „íslenskum skipverjum“ í niðurlagi 2. málsg. komi: íslenskri skipshöfn.
2. Við 3. gr. Greinin falli niður.
3. Við 4. gr. Greinin falli niður.
4. Við 7. gr. Orðin „hvers konar“ í 1. málsg. falli niður.
5. Við 9. gr.
  - a. Upphaf 2. málsg. skal hljóða svo:
Hann skal hafa starfið sem aðalstarf, vera skipaverkfræðingur eða vélfræðingur eða sérfræðingur o. s. frv.
  - b. Aftan við greinina bætist: Við samningu reglugerðarinnar skal leita álits Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, Alþýðusambands Íslands og Fiskifélags Íslands.
6. Við 10. gr. Orðin „Sérfræðingur um smíði tréskipa og fjórði“ falli burt.
7. Við 15. gr. Á eftir orðunum „tillögum eftirlitsmanna“ í fyrri málsg. bætist inn orðin: og sjómannasamtaka á hverjum stað.
8. Við 18. gr. Niðurlag 1. málsgreinar frá orðunum „um öryggi skipa“ falli niður.
9. Við 20. gr. Á eftir orðunum „lög þessi séu brotin eða“ bætist inn orðin: að brotnar séu.
10. Við 21. gr. Orðin „íslenzkt eða útlent“ í fyrstu málsgrein falli burt.
11. Við 24. gr. Síðasta málsgreinin orðist svo: Skoðun á opnum bát, hvort sem hann er með vél eða án vélar, skal framkvæmd af sérfróðum manni.
12. Við 35. gr. B. Í stað orðanna „eigi minna“ í 2. málsg. komi: a. m. k.
13. Við 36. gr.
  - a. Síðari málsg. 3. tölul. falli burt.
  - b. Tölul. 4 falli burt.
14. Við 39. gr. D. Síðari málsliður 3. málsgreinar orðist svo: Því aðeins má hann mæla með innflutningi skips, að styrkleiki þess og búnaður jafnist í aðalatriðum við það, sem krafizt er í lögum þessum, og það sé eigi eldra en 12 ára.
15. Við 43. gr. Aftan við gr. bætist: Reglugerðin skal samín að fengnum tillögum Alþýðusambands Íslands og Farmanna- og fiskimannasambands Íslands.
16. Við 64. gr. Greinin orðist svo:
Skipaskoðunarstjóri, sérfróðir fulltrúar skipaskoðunarstjóra (sbr. 10. gr.) og eftirlitsmenn (sbr. 12. gr.) skulu launaðir samkvæmt lögum um laun starfsmanna ríkisins.
17. Við 65. gr. Greinin fellur burt.
18. Við 66. gr. Greinin fellur burt.

Alþingi, 9. apríl 1946.

Sigurður Kristjánsson,
form., frsm.

Lúðvík Jósefsson,
fundaskr.

Eysteinn Jónsson.

Finnur Jónsson,
með fyrirvara um einst. brtt.

Jóhann Þ. Jósefsson.

Sp. 738. Tillaga til þingsályktunar

um heimild handa ríkisstjórninni til þess að bæta tjón vegna svinapestar.

Flutningsmenn: Sigurður Kristjánsson, Einar Olgeirsson, Stefán Jóh. Stefánsson, Sigfús Sigurhjartarson, Hallgrímur Benediktsson, Magnús Jónsson.

Alþingi ályktar að heimila ríkisstjórn að bæta Högna bónda Halldórssyni, Reykjavík, allt að helmingi þess tjóns, er hann varð fyrir á árinu 1945 við að missa úr pest megnið af bústofni sínum, sökum þess að eigi var til bóluefni til bólusetningar á bústofninum, enda láti ríkisstjórnin áður rannsaka, hve mikið tjónið er.

Greinargerð.

Högna bóndi Halldórsson, Vík Langholtsvegi, Reykjavík, missti árið 1945 139 svín (grísi og fullorðið) úr svinapest, vegna þess að eigi var til efni til bólusetningar á svinunum, en ríkið hefur innflutning þess. Er tjón þetta mjög tilfinnanlegt og nemur tugum þúsunda króna fyrir bónda þennan. Og þar sem ríkið á hér hlut að máli, virðist rétt, að það bæti að nokkru tjón þetta, enda láti ríkisstjórnin áður rannsaka til fullnustu tildrög þess og hve miklu tjónið nemur.

Ed. 739. Breytingartillaga

við frv. til l. um gagnfræðanám.

Frá Haraldi Guðmundssyni.

Við 38. gr. í stað orðanna „allt að 30 kennslustundum“ komi allt að 27 kennslustundum.

Nd. 740. Breytingartillögur

við frv. til l. um breyt. á ljósmæðralögum, nr. 17 19. júní 1933.

Frá heilbrigðis- og félagsmálanefnd.

Við 1. gr.

- a. Við 1. tölulið. Í stað „300 krónur“ komi: 500 krónur.
- b. Við 2. tölulið. Í stað „300 krónur“ komi: 500 krónur, — og í stað „10 krónur“ komi: 16 krónur.
- c. Við 3. tölulið. Í stað „1000 krónur“ komi: 1600 krónur.
- d. Við 7. málgr. Í stað „50 krónur“ á tveim stöðum komi: 85 krónur.

Nd. 741. Nefndarálit

um frv. til l. um breyt. á l. nr. 12 9. jan. 1935 og nr. 40 27. júní 1941, um iðnlánasjóð.

Frá iðnaðarnefnd.

Nefndin mælir með, að frv. verði samþykkt. Tveir nefndarmanna (IngJ og SÞ) tóku ekki þátt í afgreiðslu málsins.

Alþingi, 10. apríl 1946.

Sigurður E. Hlíðar,
form.

Sigurður Thoroddsen,
fundaskr.

Stefán Jóh. Stefánsson,
frsm.

Nd. 742. Breytingartillögur

við frv. til l. um nýbyggingar í Höfðakaupstað.

Frá Skúla Guðmundssyni, Stefáni Jóh. Stefánssyni og Hallgrími Benediktssyni.

Við 3. gr.

a. Á eftir orðinu „Nýbyggingarráð“ í 1. og 2. tölul. komi á báðum stöðum: hreppsnefnd Höfðahrepps.

b. 3. tölul. b. orðist svo:

að reisa sjálf íbúðarhús í samráði við Nýbyggingarráð, hreppsnefnd Höfðahrepps og ríkisstjórnina, til þess að selja þau einstaklingum, byggingarfélagum eða byggingarsamvinnufélögum, enda sé það aðalreglan, að húsin séu byggð eftir fyrir fram gerðum pöntunum og seld, þegar þau eru að nokkru eða öllu leyti smíðuð, eftir vali kaupenda.

Ed. 743. Breytingartillaga

við brtt. á þskj. 690 [Fræðsla barna].

Frá Magnúsi Jónssyni.

Við 1. Í stað orðanna „Fræðslumálastjórn skipar formann úr hópi fræðsluráðsmanna“ kemur: Fræðsluráð kys sér formann úr sínum hópi.

Ed. 744. Lög

um landshöfn í Keflavíkur- og Njarðvíkurhreppum.

(Afgreidd frá Ed. 10. apríl.)

Samhljóða þskj. 709.

Sp. 745. Nefndarálit

um till. til þál. um undirbúning löggjafar um veiting héraðsdómaraembætta.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefur athugað tillöguna og orðið ásátt um að mæla með því, að hún verði samþykkt með svofelldum

BREYTINGUM:

1. Á eftir orðinu „héraðsdómara“ komi: og um veitingu héraðslæknaembætta, ef Læknafélag Íslands telur þess þörf, og leggja fyrir næsta þing frumvarp um það efni.

2. Fyrirsögn tillögunnar verði:

Tillaga til þingsályktunar um undirbúning löggjafar um veitingu héraðsdómaraembætta og héraðslækna.

Einn nefndarm., BG, var fjarstaddur er málið var afgreitt.

Alþingi, 9. apríl 1946.

Jóhann Þ. Jósefsson,
form.

Sigurður Þórðarson,
fundaskr.

Jón Sigurðsson,
framsögum.

Páll Zóphóniasson.

Sigurður Thoroddsen.

Ingólfur Jónsson.

Ed. 746. Breytingartillaga

við brtt. á þskj. 694 [Fræðsla barna].

Frá Bernharð Stefánssyni.

Í stað orðanna „tíunda hvert ár“ komi: einu sinni.

Nd. 747. Breytingartillaga

við frv. til l. um Austurveg.

Frá Emil Jónssyni og Sigurði Bjarnasyni.

Við 5. gr. Í stað „6 árum“ komi: 8 árum.

Ed. 748. Breytingartillaga

við brtt. á þskj. 710 (Hafnargerðir).

Frá minni hl. sjávarútvegsnefndar.

Við 3. a. Liðurinn orðist svo:

5. mgr. orðist svo:

Hafnarlög fyrir Reykjavíkurborg, nr. 19 11. júlí 1911, ásamt lögum nr. 49 23. júní 1932 og lögum nr. 36 19. júní 1933, um breyting á þeim lögum.

Ed. 749. Breytingartillaga

við frv. til l. um hafnargerðir og landingarbætur.

Frá Jónasi Jónssyni.

Við 2. gr. B 22. Nýr liður:

Grenivík.

Sp. 750. Tillaga til þingsályktunar

um vantraust á ríkisstjórnina.

Flm.: Hermann Jónasson, Eysteinn Jónsson.

Alþingi ályktar að lýsa vantrausti á núverandi ríkisstjórn.

Nd. 751. Nefndarálit

um frv. til l. um breyt. á l. nr. 39 7. apríl 1943, um húsaleigu.

Frá öðrum minni hl. allsherjarnefndar.

Allsherjarnefnd hefur á fundum sínum og utan funda athugað frumvarp þetta gaumgæfilega. Nefndin gat þó eigi orðið sammála um afgreiðslu þess. Tveir nefndarm. (GTh og GP) vilja samþ. frumvarpið óbreytt, einn (JörB) mun skila sérstöku álitum, en undirritaðir leggja til, að málið verði afgreitt með svofelldri

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ:

Alþingi það, er nú situr, hefur með þingsályktun falið ríkisstjórninni að láta tafarlaust fara fram rannsókn á áhrifum húsaleigulaganna, framkvæma endurskoðun á þeim og leggja niðurstöðurnar fyrir næsta reglulegt Alþ.

Deildin treystir ríkisstjórninni til að framkvæma þessi fyrirmæli samvizkusamlega og telur því, að frekari aðgerðir í máli þessu séu hvorki æskilegar né viturlugar, eins og nú standa sakir, og tekur því fyrir næsta mál á dagskrá.

Alþingi, 10. apríl 1946.

Stefán Jóh. Stefánsson,
fundaskr.

Þórður Benediktsson,
frsm.

Nd.

752. Nefndarálit

um frumv. til laga um eignarnám á lóðarréttindum og mannvirkjum á Siglufirði.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefur athugað frumvarp þetta, sem komið er frá Ed. Ákvæði þess eru samhljóða bráðabirgðalögum frá 29. júní 1945, en þau eru þegar komin til framkvæmda.

Nefndin leggur til, að frumvarpið verði samþykkt.

Alþingi, 10. apríl 1946.

Garðar Þorsteinsson,
form., með fyrirvara.

Stefán Jóh. Stefánsson,
fundaskr.

Þórður Benediktsson,
frsm.

Gunnar Thoroddsen,
með fyrirvara.

Jörundur Brynjólfsson.

Nd.

753. Nefndarálit

um frv. til l. um heimild fyrir ríkisstjórnina til að taka á leigu geymsluhús Tunnuverksmiðju Siglufjarðar s/f.

Frá allsherjarnefnd.

Nefndin hefur athugað frumvarp þetta, sem komið er frá Ed. Ákvæði þess eru samhljóða bráðabirgðal. frá 29. júní 1945, en þau eru þegar komin til framkvæmda.

Nefndin leggur til, að frumvarpið verði samþykkt.

Alþingi, 10. apríl 1946.

Garðar Þorsteinsson,
form., með fyrirvara.

Stefán Jóh. Stefánsson
fundaskr.

Þórður Benediktsson,
frsm.

Gunnar Thoroddsen,
með fyrirvara.

Jörundur Brynjólfsson.

Ed.

754. Breytingartillögur

við frv. til laga um virkjun Sogsins.

Frá Bjarna Benediktssyni.

Við 7. gr.

1. Aftan við 1. másl. 1. mgr. bætist: nema samkomulag verði við Reykjavíkurbæ um aðra tilhögun.
2. Aftan við 2. másl. 1. mgr. bætist: og eigandi að helmingi, þegar vatnið er full-virkjað.

Sp.

755. Tillaga til þingsályktunar

um skipun millipinganefndar til þess að athuga og gera tillögur um verzlunar-, viðskipta-, verðlags- og gjaldeyrismál.

Flm.: Stefán Jóh. Stefánsson, Haraldur Guðmundsson, Emil Jónsson, Finnur Jónsson, Barði Guðmundsson, Guðmundur Í. Guðmundsson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að skipa 5 manna nefnd til þess að athuga og gera tillögur um:

- a. Hversu haga skuli innflutningsverzlun landsins til þess að kostnaður við innkaup, flutninga og dreifingu vörunnar verði sem minnstur og vörunar sem ódýrastar til neytenda.
- b. Hversu bezt verði tryggður nægur innflutningur nauðsynja til neyzlu og framleiðslustarfa og byggingarefnis auk nýsköpunarvara.
- c. Hversu bezt verði komið fyrir innflutningi á nauðsynjavörum með hliðsjón af markaðsöflun erlendis fyrir útflutningsvörur landsmanna.
- d. Hverjar ráðstafanir séu líklegastar til að koma í veg fyrir, að fé sé flutt úr landi.

Fjórir nefndarmenn skulu skipaðir eftir tilnefningu þingflokka, einn frá hverjum, en þann fimmta skipar ríkisstjórnin án tilnefningar, og skal hann vera formaður nefndarinnar.

Nefndin skal hafa lokið störfum og skilað tillögum sínum til ríkisstjórnarinnar fyrir 1. september 1946.

Allur kostnaður við störf nefndarinnar greiðist úr ríkissjóði.

Greinargerð.

Í samningum flokka þeirra, er standa að núverandi ríkisstjórn, og móta átti stefnu stjórnarinnar, er komið svo að orði um verðlags- og verzlunarmál, eins og segir í ræðu forsætisráðherra, er hann flutti í sameinuðu Alþingi 21. okt. 1944:

„Ríkisstjórnin mun leggja kapp á að hafa sem öruggastan hemil á verðlagi og mun vinna að því, að sem minnstur kostnaður falli á vörunar við sölu þeirra og dreifingu. Verður tekið til ýtarlegrar athugunar, á hvern hátt þessu marki verði bezt náð.“

Ekki hefur þó fengið nokkuð verulegt aðgert í þessum málum, sem að gagni hefur komið, en hins vegar er í flestum atriðum fullnægt eða verið að fullnægja framkvæmd hinna annarra stefnumála ríkisstjórnarinnar. Sýnist því full ástæða til að hefja nú undirbúning til aðgerða í verzlunar-, viðskipta-, verðlags- og gjaldeyrismálunum, og er tillaga þessi flutt í því skyni. Þykir rétt að fara nokkrum almennum orðum um þessi mikilsverðu málefni, sem rökstuðning fyrir því, að hefjast þurfi handa með nýjum rögg samlegum aðgerðum.

Utanríkisverzlunin er einn af merkustu og þýðingarmestu þáttum í íslenzku athafna- og fjármálalífi og hefur meðal annars mikil áhrif á framleiðsluhættina í landinu, og getur, ef vel og skynsamlega á er haldið, stutt að bættum framleiðslu- og útflutningsskilyrðum landsmanna. Hagur og líðan almennings er og ekki lítið undir því komin, að inn til landsins séu fluttar haganlega innkeyptar nauðsynjavörur, bæði til daglegra afnota fyrir almenning og eins til stofnunar og reksturs atvinnuvegum landsmanna. Vegna íslenzkra atvinnuhátta og lífskjara er það næsta nauðsynlegt að auka og bæta utanríkisverzlunina og reka hana í þágu alþjóðar.

Af þessu leiðir vissulega, að eftirlit og afskipti samfélagsins er næsta nauðsynlegt. Það má alveg ganga út frá því, að millirikjaverzlunin verði, í nánustu framtíð að minnsta kosti, háð samningum milli ríkja. Til þess að geta rekið skelegga og þróttmikla verzlunarpólitik innan vébanda millirikjaviðskiptanna og auka útflutningsmagn íslenzkra afurða og innflutning á nauðsynjavörum verður ríkið að hafa öfluga hönd í bagga. Ríkið verður að hafa vald til þess að gera verzlunarsamninga við önnur ríki og hafa í sínum höndum nauðsynlegan mátt til þess að öryggja góða og öflugna framkvæmd þeirra. Það verður að leggja kapp á það, að útflutningsvörur landsmanna fari, að minnsta kosti að öðru jöfnu, til þeirra landa, þar sem við getum fengið hagkvæmar og sem ódýrastar innflutningsvörur. En til þess að svo megi verða, þarf þjóðfélagið að hafa ríkt vald ekki síður yfir innflutnings- en útflutningsverzluninni.

Eins og sakir standa nú, hafa Íslendingar yfir að ráða verulegum forða af erlendum gjaldeyri, þó að mestur hluti hans sé að visu ekki gjaldgengur nema meðal nokkurra ríkja, en sá hluti hins erlenda gjaldeyris, sem við ráðum yfir, er nota má til kaupa hvar sem vera skal, er þegar verulega genginn til þurrðar. Ekki verður heldur með vissu sagt, hvað mikið af íslenzkum afurðum tekst að selja fyrir gjaldeyri, sem nota má alls staðar. Það er því réttara að gera ráð fyrir, að varlega verði að fara með gjaldeyri okkar, og því er það hin mesta fásinna að láta einstaklinga eftirlitslítið fara með og eyða nýtsamasta erlendum gjaldeyri okkar og verja honum til innkaupa á vörum, sem ekki eru ýkja nauðsynlegar. Það mundi geta leitt til hins gamla ömurlega öngþveitis, sem fyrir nokkrum árum þekktist í gjaldeyris-málum okkar. Þegar ekki er yfirfljótanlegur erlendur gjaldeyri, verður að gæta hans vel. Innflutningseftirlit ríkisins verður fyrst og fremst að tryggja nægan innflutning nauðsynjavara almennings og til stofnunar og rekstrar framleiðslutækja. Það ber því vissulega brýna nauðsyn til, að ríkið hafi öflugt vald yfir innflutningnum og þar undir að sjálfsögðu talin umráð erlends gjaldeyris, til þess að hindra, að einkabrask og fjárplógsstarfsemi verði þar ráðandi.

Umrád eða eftirlit þjóðfélagsheildarinnar yfir innflutningsverzluninni er vissulega studd þeim ríku rökum, að hagur einstaklinga verði að vikja fyrir heill fjöldans, og að mesta kapp verði að leggja á það í þessum málefnum að öryggja öllum atvinnu og aðgang að nægum nauðsynjum. Sérstaklega ber ríka nauðsyn til, að öflugt vald sé í höndum ríkisins í þessum málum á tímabili því, er nú fer í hönd, eftir að beinu stríðsástandi er aflétt og áður en komið er jafnvægi á millirikjaskipti í verzlunarmálum.

Það er engum vafa bundið, að sameiginleg heildarinnkaup á miklu vörumagni nauðsynja frá útlöndum eru oft miklu hagkvæmari og hafa í för með sér minni kostnað, meðal annars á umbúðum, farmgjöldum og vátryggingu. En það sem mest er um vert í því efni, er eftirlit með verðlaginu og þá einnig dreifingu varanna. Það er augljóst mál, að með heildarinnkaupum fyrir forgöngu eða undir eftirliti ríkisvaldsins er hægt að heita verðlagseftirlitinu með bestum árangri. Til stuðnings þessu má nefna dæmi. Sama vara er keypt frá fleiri en einu landi og með mismunandi verðlagi. Við hvaða innflutningsverð á að miða söluverðið til neytenda? Það er engum vafa bundið, að ef um skort á vörunni væri að ræða, mundi hæsta innkaupsverðið verða lagt til grundvallar. Með heildarinnkaupum og ákveðnu verðlagseftirliti yrði meðalverðið lagt til grundvallar.

Það er alls ekki nóg að tryggja það, að erlendum gjaldeyri sé fyrst og fremst varið til innkaupa á nauðsynjavörum. Það verður að gera meira. Það verður að tryggja, að vörunum sé varið til þess, sem mest er í samræmi við alþjóðarhag, og eins hitt, að vörunar séu seldar við sem vægustu verði. En til þess að svo megi vera, þarf eftirlitið ekki einungis að ná til gjaldeyrisnotkunarinnar og innkaupanna. Eftirlitið verður að fylgja vörunni alla leið að dyrum neytenda eða notenda. En til þess þarf vald þjóðfélagsins í þessu efni að vera öflugt og notað í þágu heildarhagsmuna. Og einn liðurinn í því er að víkja til hliðar óþörfum milliliðum og ágóða þeirra og miða innkaup og dreifingu varanna við heildarhag.

Það er kunnara en frá þurfi að segja, að sumar vörur eru fluttar til landsins án þess að einkaframtakið hafi þar verulega íhlutun. Góðir og færir menn þurfa að leggja fram krafta sína í þjónustu við þjóðfélagið og á þann hátt vinna, gegn góðum launum, að því, að innflutningsverzlunin sé rekin með hag alþjóðar fyrir augum, en ekki til óhófságóða fyrir fámenna stétt manna.

Fyrir allar þessar sakir sýnist flutningsmönnum þessarar tillögu, að hefjast verði handa um undirbúning að nýjum og öflugum aðgerðum til úrlausnar þessu vandamáli, og er tillaga þessi flutt í því skyni.

Nd.

756. Nefndarálit

um frv. til l. um breyt. á jarðræktarlögum, nr. 54 4. júlí 1942.

Frá minni hluta landbúnaðarnefndar.

Mál þetta var borið fram í efri deild á öndverðu þessu þingi. Eftir 5 mánaða dvöl í þeirri virðulegu málstofu var það svo sent neðri deild til fyrirgreiðslu með samhljóða atkvæðum háttvirtra deildarmanna. Nú hefur landbúnaðarn. Nd. haft málið í fórum sínum um þriggja vikna skeið, en þó hefur ekki náðst samkomulag innan nefndarinnar um afgreiðslu þess.

Við, sem að þessu nefndaráliti stöndum, teljum, að svo búið megi ekki lengur standa, þar sem nú dregur óðum að þinglokum, og viljum gera það, sem í okkar valdi stendur, til þess að málið geti fengið fullnaðar afgreiðslu á þessu þingi. Leggjum við eindregið til, að frv. verði samþ. óbreytt.

Alþingi, 10. apríl 1946.

Bjarni Ásgeirsson, Jón Sigurðsson.
fundaskr., frsm.

Sþ.

757. Tillaga til þingsályktunar

um framlag ríkisins til byggingar áburðarverksmiðju.

Flutningsm.: Bjarni Ásgeirsson, Pétur Ottesen.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að leggja til hliðar af tekjum ársins 1945 og 1946 fé það, er henni hefur verið heimilað að taka af tekjum þessara ára til stofnunar áburðarverksmiðju samkvæmt 22. gr. XXXIII í fjárlögum fyrir árið 1945 og 22. gr. XXVII í fjárlögum fyrir árið 1946.

Greinargerð.

Í 22. gr. fjárlaga fyrir árin 1945 og 1946 er ríkisstjórninni heimilað að verja af tekjum ríkisins þessi ár 2 millj. króna hvort árið til stofnunar áburðarverksmiðju.

Í fjárlagafrumvarpinu fyrir árið 1945 eins og það var lagt fyrir Alþingi af þáverandi ríkisstjórn var tekin upp greiðsla til stofnunar áburðarverksmiðju. Við meðferð fjárlaganna í þinginu var þessi greiðsla felld niður, en ríkisstjórninni í þess stað veitt framanskráð heimild. Frumvarpi því, er fyrrv. stjórn hafði lagt fyrir Alþingi, var einnig vísað frá, til Nýbyggingarráðs. Nú fyrir skömmu hefur Nýbyggingarráð skipað sérstaka nefnd til áframbaldandi undirbúnings málsins, og mun hún sennilega skila álitinu og tillögum áður en langur tími líður. Þó að svo kunni að fara, að nokkur dráttur verði á því, að framkvæmdir verði hafnar í málinu, er nauðsynlegt að hefja þegar hinn fjárhagslega undirbúningur þessa mikla nauðsynjamáls landbúnaðarins, og er því hér fram á það farið, að fjármunir þeir, sem Alþingi hefur heimilað í þessu skyni, verði nú þegar lagðir til hliðar, svo að þeir verði þar með tryggðir þessu fyrirtæki, þegar tími þykir til þess kominn, að í það verði ráðizt.

Nd.

758. Breytingartillögur

við frv. til l. um breyt. á l. nr. 62 30. des. 1939, um tollskrá o. fl.

Frá Skúla Guðmundssyni.

I. Við 1. grein:

1. 6. tölul. orðist svo:

Í stað nr. 7—11 í 39. kafla komi þrjú nr., svo hljóðandi:
Hjólbarðar og slöngur á ökutæki:

7. — á bifreiðar og bifhjól ..... 1 kg
8. — á dráttarvélar og veghefla ..... tollfrjáls.
9. — á önnur farartæki ..... —

2. Á eftir 6. tölul. komi nýir töluliðir, þannig:

a. Nr. 13 í 39. kafla orðist svo:

13. — gólfmottur og kátsjúksetur ..... —

b. Nr. 1—3 í 40. kafla orðist svo:

1. — — plankar og bitar, ót. a. .... 1 fet³
2. — — borð óunnin ..... —
3. — — borð hefluð og plægð ..... —

3. Á eftir 7. tölul. komi nýir töluliðir, þannig:

a. Nr. 5—7 í 40. kafla orðist svo:

5. — — símastaurar og raflagnastaurar ..... —
6. — — girðingastaurar ..... —
7. — — staurar, tré og spírur, ót. a. .... —

b. Nr. 9—11a í 40. kafla orðist svo:

9. — beyki ..... —
10. — birki og hlynur ..... —
11. — askur ..... —
11a — lindiviður ..... —

c. Nr. 12—19 í 40. kafla orðist svo:

12. — rauðviður (mahogni) ..... —
13. — satinviður ..... —
14. — teakviður ..... —
15. — krossviður og aðrar límdar plötur („gabon“) ..... —
16. — hnotutré ..... —
17. — spónn ..... —
18. — brúnspónn í stykkjum ..... —
19. — annar ..... —

	Toll- eining	Vöru- magns- tollur Aurar	Verð- tollur %
7. — á bifreiðar og bifhjól	1 kg	7	10
9. — á önnur farartæki	—	7	10
13. — gólfmottur og kátsjúksetur	—	7	10
1. — — plankar og bitar, ót. a.	1 fet ³	10	2
2. — — borð óunnin	—	10	2
3. — — borð hefluð og plægð	—	10	2
5. — — símastaurar og raflagnastaurar	—	10	2
6. — — girðingastaurar	—	10	2
7. — — staurar, tré og spírur, ót. a.	—	10	2
9. — beyki	—	10	2
10. — birki og hlynur	—	10	2
11. — askur	—	10	2
11a — lindiviður	—	10	2
12. — rauðviður (mahogni)	—	10	8
13. — satinviður	—	10	8
14. — teakviður	—	10	8
15. — krossviður og aðrar límdar plötur („gabon“)	—	10	8
16. — hnotutré	—	10	8
17. — spónn	—	10	8
18. — brúnspónn í stykkjum	—	10	2
19. — annar	—	10	8

	Toll- eining	voru- magns- tollur Aurar	Verð- tollur %
d. Nr. 31—32 í 40. kafla orðist svo:			
31. Tilhöggvin hús eða önnur mannvirki og hlutar til þeirra, ót. a.	1 kg	1	2
32. Gluggar, hurðir og glugga- og hurðakarmar ..	1 fet ³	10	8
e. Nr. 49 í 40. kafla orðist svo:			
49. — húsgagnagrindur og húsgagnahlutar, ósamsett	1 kg	7	15
f. Nr. 50—52 í 40. kafla (húsgögn) orðist svo:			
50. — bólstruð og fóðruð með silki eða gerfisilki	—	7	30
51. — bólstruð og fóðruð með öðrum efnum en silki eða gerfisilki	—	7	30
52. — önnur	—	7	30
g. Nr. 58 í 40. kafla orðist svo:			
58. Búsáhöld	1 kg	7	10
h. Nr. 7—9 í 42. kafla orðist svo:			
Húsgögn og innanstokksmunir:			
7. — bólstruð og fóðruð með silki eða gerfisilki	—	7	30
8. — bólstruð og fóðruð með öðrum efnum en silki eða gerfisilki	—	7	30
9. — önnur	—	7	30
4. 8. töluliður falli niður.			
5. 9. töluliður falli niður.			
6. 11. tölul. orðist svo:			
Orðið „(sivöl)“ í nr. 17 í 60. kafla falli niður.			
7. Á eftir 12. tölul. komi nýir tölul., þannig:			
a. Nr. 20—21 í 60. kafla orðist svo:			
20. Hitafloeskur	—	7	10
21. Búsáhöld úr gleri, ót. a.	—	7	10
b. Nr. 63—66 í 63. kafla orðist svo:			
Húsgögn og húsgagnahlutar úr járn og stáli:			
63. — ósamsett	—	7	15
64. — bólstruð og fóðruð með silki eða gerfisilki	—	7	30
65. — bólstruð og fóðruð með öðrum efnum en silki eða gerfisilki	—	7	30
66. — önnur	—	7	30
c. Nr. 83 í 63. kafla orðist svo:			
83. Búsáhöld, ót. a.	—	7	10
d. Nr. 23 í 64. kafla orðist svo:			
23. Búsáhöld, ót. a.	—	7	10
e. Nr. 5 í 65. kafla orðist svo:			
5. Búsáhöld, ót. a.	—	7	10
f. Nr. 3 í 66. kafla orðist svo:			
3. Plötur	—	2	
g. Nr. 9 í 66. kafla orðist svo:			
9. Búsáhöld, ót. a.	—	7	10
h. Nr. 6 í 68. kafla orðist svo:			
6. Búsáhöld úr zinki, ót. a.	—	7	10
i. Nr. 6 í 69. kafla orðist svo:			
6. Búsáhöld úr tini, ót. a.	—	7	10
j. Nr. 2—2a í 71. kafla orðist svo:			
Borðhnifar, gaflar og alls konar skeiðar úr ódýrum málum:			
2. — með góðmálmshúð	—	7	10
2a — annað	—	7	10

- k. Nr. 12 í 72. kafla orðist svo:
12. — dráttarvélar (traktorar) ..... tollfrjálsar.

II. Við 2. grein:

1. 1. tölul. orðist svo:

Fyrsta málsgrein orðist þannig:

Skylt er að endurgreiða aðflutningsgjöld af efni í umbúðir og umbúðir um innlendar framleiðsluvörur, sem fluttar eru til útlanda til sölu þar, og af vörum, sem notaðar eru í vörur þessar til þess að gera þær söluhæfari eða til þess, að þær geymist betur.

2. 2. tölul. falli niður.

3. Á undan 3. tölul. komi tveir nýir töluliðir, þannig:

a. Í stað „áburðarsala ríkisins“ í c-lið greinarinnar komi: Búnaðarfélag Íslands.

- b. d-liður greinarinnar orðist svo:

Meðan heimilt er að hækka gjald af innlendum tollvörutegundum, sbr. nú lög nr. 99 12. des. 1945, að hækka tilsvarendi aðflutningsgjöld af sömu vörutegundum aðfluttum.

4. i- og j-liðir 4. tölul. falli niður.

5. k-liður 4. tölul. falli niður.

6. Við greinina bætist nýr töluliður, svo hljóðandi:

Við greinina bætist nýr stafliður, svo hljóðandi:

Að endurgreiða aðflutningsgjöld af kynbótadýrum, sem Loðdýraræktarfélag Íslands flytur til landsins.

Nd.

759. Nefndarálit

um frv. til 1. um framleiðsluráð landbúnaðarins og verðskráning og verðmiðlun á landbúnaðarvörum.

Frá minni hl. landbúnaðarnefndar.

Frv. þetta var flutt á öndverðu yfirstandandi Alþingi og vísað til landbúnaðarnefndar. Þegar óskað var eftir, að nefndin afgreiddi frv., lýsti meiri hl. nefndarinnar því yfir, að ekki kæmi til mála, að þetta frv. næði fram að ganga á yfirstandandi Alþingi, þar eð fyrir lægi stjórnarfrv., er fjallaði að nokkru um sama efni, þó á annan veg væri. En það var frv. um verðlagningu landbúnaðarafurða o. fl. Það frv. er nú orðið að lögum og að okkar dómi með öllu óviðunandi fyrir bændur, enda í þeim lögum gert ráð fyrir endurskoðun þeirra hið allra bráðasta.

Að okkar áliti er frv. um verðlagsráð landbúnaðarins eina eðlilega lausnin á þessum málum, enda áður undirbúið af millipinganefnd, síðan sent öllum búnaðarsamböndunum til umsagnar og loks að fengnum tillögum þeirra gengið endanlega frá því á síðasta aukabúnaðarþingi. Frv. hefur því fengið svo góðan undirbúning og nýtur svo almenns stuðnings bændastéttarinnar, að ekki kemur annað til mála en að bændur fylgi því til hins ýtrasta.

Við leggjum því til, að frv. verði samþykkt óbreytt.

Alþingi, 10. apríl 1946.

Bjarni Ásgeirsson,
fundaskrifari.

Jón Sigurðsson,
framsögum.

Nd.

760. Frumvarp til laga

um breyting á lögum nr. 40 30. júlí 1909, um sóknargjöld.

Frá menntamálanefnd.

1. gr.

7. gr. laganna orðist svo:

Hver maður, karl eða kona, sem orðinn er fullra 15 ára um nýár næst á undan gjalddaga, skal greiða kirkjugjald kr. 3.00 á ári. Undanþegnir gjaldi þessu eru þeir, sem teljast til utanþjóðkirkjusafnaðar, er hefur löggiltan prest eða forstöðumann, enda nemi gjald þeirra hverju sinni eigi lægri upphæð en þeim hefði ella borið að greiða til þjóðkirkjunnar, að meðtöldu niðurjöfnuðu hundraðsgjaldi samkvæmt þriðju málsgrein.

Kirkjugjald skal innheimta að viðbættu álagi, er nemur meðaltali gildandi visitölu fyrir það almanaksár, sem þá er liðið, er gjaldi er niður jafnað. Af kirkjugjaldi þessu ganga $\frac{3}{5}$ hlutar til sóknarkirkjunnar, en $\frac{1}{5}$ hluti rennur í sameiginlegan kirkjusjóð, sem er í umsjá biskups og kirkjuráðs og varið skal kirkju og kristindómi landsins til eflingar og styrktar, samkvæmt reglugerð, er setja skal um sjóðinn.

Nú hrökkva eigi tekjur kirkju fyrir nauðsynlegum útgjöldum að dómi sóknarnefndar, og er henni þá rétt, að fengnu leyfi safnaðarfundar, að jafna því, sem á vantar, niður á kirkjugjaldsskylda útsvarsgreiðendur í sókninni sem hundraðsgjaldi af útsvörum þeirra.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er flutt að beiðni hv. kirkjumálaráðherra. Einstakir nefndarmenn hafa óbundnar hendur um afstöðu til málsins. Frumvarpinu fylgdi eftirfarandi greinargerð.

Frumvarp þetta, sem er samið af biskupi landsins og samþykkt af kirkjuráði, er fram komið vegna þess, að ýmsar kirkjur í landinu hafa þegar lent í fjárhagsþröng vegna sívaxandi dýrtíðar, og því óhjákvæmilegt að sjá kirkjunum nú þegar fyrir tekjuauka í samræmi við dýrtíðina.

Breytingar þær frá gildandi lögum, sem frv. þetta felur í sér, eru aðallega þrjár:

1. Að kirkjugjaldið verði framvegis, og í fyrsta sinn árið 1947, innheimt með viðauka samkvæmt meðalvisitölu ársins næst á undan gjalddaga.
2. Að kirkjugjaldið verði framvegis kr. 3.00. Er það aðeins kr. 0.25 hækkun frá heildargjaldi því, sem undanfarið hefur verið greitt til prests og kirkju. Loks er sóknarnefndum gefin heimild til, þar sem tekjur kirkju hrökkva eigi fyrir gjöldum, að jafna niður því, sem á vantar, sem hundraðshluta af útsvörum kirkjugjaldsskyldra útsvarsgreiðenda í sókninni, enda komi samþykki safnaðarfundar til í hvert skipti. Þykir þetta einfaldari leið og hentugri en sú, sem ákveðin er í gildandi lögum.
3. Að $\frac{1}{5}$ hluti kirkjugjaldsins, eða kr. 0.50 á mann, að viðbættri verðlagsuppbót, renni í sameiginlegan kirkjusjóð, er sé í umsjá biskups og kirkjuráðs og varið verði kirkju og kristni landsins til styrktar og eflingar. Þetta er svo lítið gjald, að engan dregur, en gæti þó orðið kirkjunni í heild verulegur styrkur, enda hin mesta nauðsyn á því, að kirkjan hafi árlega nokkurt fé til umráða til eflingar kristilegu starfi í landinu.

Nd.

761. Frumvarp til laga

um skipulag og hýsingu prestssetra.

Frá menntamálanefnd.

I. KAFLI

Um byggingu íbúðarhúsa.

1. gr.

Á næstu fimm árum skal fara fram rækileg athugun á öllum prestssetrum landsins, og skal þar sérstaklega koma til álita:

1. Hver af núverandi prestssetrum séu vel til þess fallin að vera aðsetur prests í framtíðinni.
2. Hvar æskilegt geti talizt, vegna breyttra aðstæðna, að færa prestssetur og þá hvert.
3. Hver prestssetur eru sérstaklega fallin til skiptingar í fleiri jarðir og hvernig þeirri skiptingu yrði bezt fyrir komið.
4. Að gera skipulagsuppdrætti af þeim prestssetrum, sem líkleg eru til að vera aðsetur prests til frambúðar, hversu þar skuli í aðaldráttum hagað húsaskipun allri og mannvirkjum.

2. gr.

Þegar kirkjumálaráðherra að fengnu álitu biskups hefur staðfest skipulagsuppdrátt að prestssetri, er óheimilt að reisa á prestssetrinu hús eða mannvirki, sem sett eru niður í bága við uppdrátt þennan, nema sérstakt leyfi kirkjumálaráðherra komi til í hvert skipti, enda mæli bæði biskup og húsameistari ríkisins með undanþágunni.

3. gr.

Íbúðarhús á prestssetrum skal reisa úr varanlegu efni og á þann hátt, sem fyrir er mælt í lögum þessum.

4. gr.

Ríkissjóður kostar byggingu íbúðarhúsa á prestssetrum, að svo miklu leyti sem andvirði niðurlagðra bæjarhúsa ásamt hæfilegu álagi á þau og innstæða fyrringarsjóðs prestakallsins í Söfnunarsjóði hrekkur eigi til, og skal Söfnunarsjóður inna það fé af hendi áður en 6 mánuðir eru liðnir frá því, er greiðsla var krafizt.

5. gr.

Á fjárlögum skal árlega veitt nægilegt fé til byggingar 4 prestsseturshúsa að minnsta kosti, þar til loki ðer að byggja upp sómasamlega öll prestssetur landsins. Áætlað húsameistari ríkisins byggingarkostnaðinn hverju sinni.

6. gr.

Umsókn um byggingu íbúðarhúss skal prestur senda til kirkjumálaráðuneytisins um hendur biskups, er lætur uppi álit sitt á nauðsyn byggingarinnar. Umsókninni skal fylgja álitgerð hlutaðeigandi prófasts og enn fremur lýsing úttektarmanna á ástandi bæjarhúsa og mat á verðgildi þeirra til niðurrifs, svo og á hæfilegu álagi á bæjarhúsin.

7. gr.

Kirkjumálaráðherra ákveður eftir tillögum biskups, hvaða umsóknum skuli sinnt árlega, og skal viðkomandi presti tilkynnt eigi síðar en 15. marz það ár, sem bygging á setri hans er ákveðin. Jafnframt lætur ráðherra byggingarfróðan mann

athuga aðstöðu alla, en húsameistara ríkisins gera uppdrátt að byggingunni og kostnaðaráætlun. Viðkomandi presti skal jafnan gefinn kostur á að gera athugasemdir við uppdrátt húsameistara. Stærð húss skal miðast við aðstöðu á hverjum stað. Nú verður ekki samkomulag milli þeirra um stærð húss, eða prestur leggur sérstaka áherzlu á breytingu á húsinu, og má þá á það fallast með því móti, að prestur greiði sjálfur helming þess, er húsið fer fram úr áætlun vegna breytinganna. Má kirkjujarðasjóður veita honum til þessa embættislán, er afborgast með 6% á ári, og eru af því 4% vextir, en 2% afborgun.

8. gr.

Þegar ákveðið hefur verið að reisa íbúðarhús á prestssetri, felur kirkjumálaráðherra trúnaðarmanni sínum að hafa eftirlit með byggingunni. Prestur annast framkvæmd verksins, nema ráðherra feli öðrum, og er húsameistara ríkisins skylt að aðstoða hann um kaup útlends efnis og annað, er við verður komið. Val yfirmiðs skal trúnaðarmaður og húsameistari samþykkja.

9. gr.

Nú er presti skylt að hafa aðsetur í kaupstað eða kauptúni, og er þá bæjarfélagi eða sveitar skylt að leggja til ókeypis hentuga lóð undir íbúðarhús hans. Nú verður eigi samkomulag milli trúnaðarmanns kirkjumálaráðherra og hlutaðeigandi bæjar- eða sveitarstjórnar um stærð og legu slíkrar lóðar, og skal þá ágreiningi skotið til skipulagsnefndar bæja og kauptúna til fullnaðarúrskurðar.

10. gr.

Heimilt er ríkisstjórn að kaupa íbúðarhús handa presti, þar sem slíkt þykir hagkvæmara, enda mæli biskup með kaupunum. Gilda um slík hús sömu ákvæði, eftir því sem við á, og um hús reist samkvæmt þessum lögum.

11. gr.

Ef íbúðarhús eða bæjarhús prestsseturs brennur eða eyðist af náttúruvöldum, eftir að ráðstafað hefur verið fjárveitingu til byggingar prestssetra, er ráðuneytinu heimilt að leggja fram fé til að endurbyggja prestssetrið samkvæmt lögum þessum, að því leyti, sem brunabótafé og fyrningarsjóður prestssetursins hrekkur eigi til endurbyggingar.

12. gr.

Prestur skal á eigin kostnað annast árlegt viðhald íbúðarhúss samkvæmt reglum, sem ráðuneytið setur, og greiða við burtför hæfilegt álag samkvæmt mati úttektarmanna. Prófastur og biskup skulu líta eftir því á eftirlitsferðum sínum, hvort reglum þessum sé fylgt. Nú kemur í ljós, að viðhaldi er áfátt hjá presti, og skal þá prófastur setja honum hæfilegan frest úr að bæta. Ef prestur lætur samt sem áður hjá liða að framkvæma aðgerðir, skal ráðuneytinu tilkynnt, og er því þá rétt að láta nauðsynlega aðgerð á húsinu fram fara á kostnað prests og taka greiðsluna af launum hans.

13. gr.

Nú verða prestaskipti eða prestur fær veitingu og tekur við prestssetri úr höndum annars úbúanda. Skal þá fram fara nákvæm úttekt á prestsseturshúsinu, þar sem lýst sé, hverjar séu nauðsynlegar aðgerðir á húsinu, svo að það geti talizt í forsvaranlegu og íbúðarhæfu ástandi. Komi þá í ljós, að álag fráfaranda á húsið nægi ekki til greiðslu aðgerða þessara, greiðir ríkissjóður það, sem á vantar. Í slíkum tilfellum er ráðuneytinu rétt að senda trúnaðarmann sinn á staðinn til þess að ganga úr skugga um nauðsyn þeirra aðgerða, er úttektarmenn hafa lagt til, að gerðar verði á húsinu.

14. gr.

Íbúðarhús á prestssetrum skulu vátryggð gegn eldi í Brunabótafélagi Íslands eða hjá öðru því tryggingarfélagi, er ráðuneytið samþykkir. Iðgjaldið greiðir prestur, og má halda því eftir af launum hans. Biskup gætir þess, að húsin séu jafnan vátryggð fyrir hæfilegri fjárhæð.

15. gr.

Nú telur húsameistari ríkisins ekki rétt að reisa hús á prestssetri, heldur sé endurbót eða viðbygging nauðsynleg og fjárhagslega réttmæt, svo og ef rétt þykir að koma upp raflögn eða vatnsleiðslu á prestssetri, þá skulu um það gilda öll hin sömu fyrirmæli og um byggingu prestsseturshúsa samkvæmt lögum þessum.

16. gr.

Árgjald prests af prestsseturshúsi, reistu samkvæmt lögum þessum, svo og af viðbótarbyggingum eða endurbótum samkvæmt 15. gr. reiknast þannig:

1. Kvaðalaust framlag ríkissjóðs er $\frac{1}{2}\%$ hlutar byggingarkostnaðar, að frádregnu andvirði niðurlagðra húsa og innstæðu fyrningarsjóðs samkv. 4. gr.
2. Hinum $\frac{1}{2}\%$ hlutum kostnaðar skal deilt með byggingarvísitölu þess árs, er bygging eða endurbót samkv. 15. gr. fór fram, svo að í ljós komi byggingarkostnaður þessara $\frac{1}{2}\%$ hluta, eins og hann hefði orðið áður en verðbækkun styrjaldarinnar skall yfir.
3. Af þeirri upphæð, sem þá kemur út, taldri í heilum þúsundum, greiðir prestur árlega $3\frac{1}{3}\%$ ásamt verðlagsvísitöluálagi því, er hann fær greitt á laun sín.

Gjaldi þessu skal haldið eftir af laununum með $\frac{1}{2}$ á mánuði.

Nú hefur prestsseturshús verið byggt eða keypt á tímabilinu frá 1. jan. 1940 og fram til þess að lög þessi taka gildi, eða farið hefur fram meiri háttar aðgerð á eldra húsi, þá skal árgjald prests ákveðið á sama hátt og húsið hefði byggt verið eða endurbætt eftir þessum lögum.

Af íbúðarhúsum þeim á prestssetrum, sem reist hafa verið eða endurbætt fyrir 1. jan. 1940, greiðir prestur 4% af $\frac{1}{2}\%$ byggingar- og endurbótakostnaðar, þó ekki hærri upphæð en kr. 320 á ári að viðbættri verðlagsvísitölu, og skal gjaldinu haldið eftir af launum hans með $\frac{1}{2}$ mánaðarlega.

17. gr.

Auk árgjalds þess af prestsseturshúsum, sem gelið er í 16. gr., greiðir prestur í fyrningarsjóð $\frac{1}{2}\%$ af þeirri upphæð, er honum ber að greiða árgjald af til ríkissjóðs. Gjald þetta tekst af launum prests með $\frac{1}{2}$ hluta mánaðarlega með vísitöluálagi.

Fyrningarsjóður er séreign hvers prestakalls. Skal hann ávaxtaður í útborgunardeild Söfnunarsjóðs Íslands undir umsjón biskups. Nú er prestakall prests-laust um hrið, og sér þá ríkissjóður um greiðslu fyrningarsjóðsgjalds á prestsseturshúsinu.

Ríkissjóður leggur árlega til fyrningarsjóðanna jafnháa upphæð og fyrningarsjóðsgjald nemur samkvæmt ákvæðum fyrri hluta þessarar greinar.

II. KAFLI

Um byggingu peningshúsa o. fl.

18. gr.

Peningshús, hlöður, áburðarhús, safnþrær og önnur nauðsynleg útihús á prestssetrum, er styrks njóta samkvæmt lögum þessum, má aðeins byggja úr varanlegu efni, steinsteypu, timbri og jární eða öðru því byggingarefni, er trúnaðarmaður ráðuneytisins telur heppilegt, enda sé byggingunum valinn staður samkvæmt því, sem skipulagsuppráttur staðarins gerir ráð fyrir, nema undanþága frá því sé veitt samkvæmt 2. gr.

19. gr.

Nú óskar prestur að reisa á prestssetri eitthvert þeirra húsa, er talin eru í 18. gr., og sendir hann þá um það skriflega rökstudda beiðni til ráðuneytisins. Fallist ráðuneytið á nauðsyn prests, lætur það hæfan mann rannsaka aðstöðu alla og gera uppdrátt og kostnaðaráætlun að byggingunni, og skal prestur síðan reisa húsið eftir þeim uppdrætti eða öðrum, sem ráðuneytið samþykkir.

20. gr.

Ríkissjóður leggur fram allt aðkeypt efni til byggingarinnar, en prestur kostar alla aðflutninga efnis og vinnu við bygginguna.

21. gr.

Þegar húsið er fullgert, skal það tekið út af trúnaðarmanni ráðuneytisins, og er meðmæli trúnaðarmanns liggja fyrir um að húsið sé vandað og byggt samkvæmt hinum samþykktu uppdrætti, tekur ráðuneytið við því fyrir hönd jarðarinnar.

22. gr.

Framlag prests til endurbyggingar útihúsa á prestssetri samkvæmt 20. gr. skal presti endurgreitt svo sem hér segir:

1. Með andvirði niðurlagðra húsa, er vegna hinnar nýju byggingar teljast eigi lengur nauðsynleg jarðarhús að dómi úttektarmanna. Skulu úttektarmenn meta þau til niðurrifs, en prestur kaupir húsin samkvæmt því mati eða á því verði, er samkomulag verður um milli hans og ráðuneytisins.
2. Með álagi því, er prestur hefur tekið á hin niðurlögðu hús, að viðbættu hæfilegu álagi á húsin eftir mati úttektarmanna, eða að frádregnu hæfilegu endurgjaldi, ef húsið hefur endurbætt verið síðan prestur tók við því.
3. Með styrk, sem prestur kann að fá til byggingarinnar, samkvæmt jarðræktarlögum eða öðrum lögum.
4. Með innstæðu endurbyggingsjóðs útihúsa prestssetursins.

23. gr.

Nú hrekkur endurgreiðsla samkvæmt 22. gr. ekki til fyrir framlagi prests, og lánar þá ráðuneytið fé úr kirkjujarðasjóði fyrir því, sem á vantar. Lán þessi skulu vera embættislán með veði í tekjum embættisins og greiðast með 4% á ári. Af því eru vextir 3%, en 1% afborgun. Um eftirlit, viðhald og álag slíkra húsa fer eftir ákvæðum 12. gr.

24. gr.

Þegar útihús á prestssetri eru niður lögð, er presti skylt að rífa þau innan þriggja ára, frá því að hann hefur við þeim tekið samkv. 22. gr., og slétta á sinn kostnað yfir rústirnar. Vanræki prestur þetta, má láta framkvæma verkið á hans kostnað.

25. gr.

Nú kemur það í ljós við burtför prests af prestssetri eða andlát hans, að hann eða dánarbú hans á útihús, girðingar eða önnur þau mannvirki á prestssetrinu, er að dómi úttektarmanna teljast nauðsynleg til búrekstrar á jörðinni, og skal þá ríkið kaupa þau samkv. mati úttektarmanna, ef fráfarandi óskar. Geti fráfarandi eigi selt ríki eða viðtakanda hús sín eða mannvirki, er honum heimilt að rífa þau eða selja öðrum til niðurrifs.

26. gr.

Nú kaupir ríkissjóður hús eða mannvirki á prestssetri samkvæmt 25. gr., og er þá rétt að hækka afgang jarðarinnar sem nemur allt að 2% af kaupverðinu.

27. gr.

Af framlagi ríkissjóðs til byggingar útihúsa á prestssetrum samkvæmt lögum þessum, svo og af framlagi því til peningshúsa, er ríkið hefur innt af hendi samkvæmt lögum nr. 63 8. sept. 1931, skal prestur greiða árlega 1% í endurbyggingarsjóð útihúsa. Gjald þetta tekst af launum prests með $\frac{1}{2}$ mánaðarlega. Sé prestssetur prestslaust, greiðist endurbyggingarsjóðsgjaldið úr ríkissjóði. Ríkissjóður leggur endurbyggingarsjóðnum árlega jafnháa upphæð og endurbyggingarsjóðsgjaldinu nemur.

28. gr.

Endurbyggingarsjóðir útihúsa eru séreign hvers prestakalls undir umsjón biskups. Þá skal ávaxta í Söfnunarsjóði Íslands. Gilda um þá og greiðslur úr þeim öll hin sömu ákvæði og um fyrningarsjóði prestssetra, eftir því sem við á. Núverand „fyrningarsjóðir peningshúsa“ samkv. lögum nr. 63 1931 skulu afhentir biskupi þegar er lög þessi koma til framkvæmda, og renna þeir inn í endurbyggingarsjóði útihúsa prestssetrana.

29. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 63 8. sept. 1931, um hýsingu prestssetra, svo og önnur þau ákvæði, er koma kunna í bága við þessi lög.

30. gr.

Lög þessi skulu koma til framkvæmda 1. júní 1946.

Greinargerð.

Frumvarpið er flutt að beiðni hv. kirkjumálaráðherra. Einstakir nefndarmenn hafa óbundnar hendur um afstöðu til málsins. Frumvarpinu fyldi svo hljóðandi greinargerð:

Lögin um hýsingu prestssetra frá 8. sept 1931 eru nú orðin úrelt og ekki lengur framkvæmanleg, ekki sízt vegna þeirra miklu verðbreytinga, er orðið hafa á síðari tímum.

Ber því brýna nauðsyn til að breyta lögnum í verulegum atriðum og samræma þau breyttum tímum. Þótti eftir atvikum hagkvæmara að semja frumvarp að heildarlögum um þessi efni en að breyta einstökum greinum hinna eldri laga og fella þær síðan inn í þau.

Um einstakar greinar frv. þykir rétt að taka þetta fram:

Um 1. gr.

Þar er gert ráð fyrir því, að á næstu 5 árum fari fram athugun á öllum prestssetrum landsins, og verði þar sérstaklega rannsakað:

- a. Hver af prestssetrum landsins séu þannig sett, að líklegt megi telja, að þau verði aðsetur prests í framtíðinni.
- b. Hvar hentugast megi teljast að færa prestssetur og þá hvert.
- c. Hvaða prestssetur séu sérstaklega fallin til skiptingar í nýbýli.
- d. Hvernig haga skuli skipulagi hinna ýmsu bygginga á prestssetrum svo bezt megi fara.

Hefur nefnd, skipuð af fyrrv. kirkjumálaráðherra dr. Birni Þórðarsyni, þegar hafið athugun á þessum málum.

Má það vera augljóst mál, að til þess að það fé, sem ríkið leggur til endurbyggingar prestssetrana, komi að fullum notum, verður að hafa farið fram rækileg athugun á öllum þessum atriðum. Lítil skynsemd eða hagsýni er í því að reisa dýr prestsseturshús á þeim jörðum, sem gera nætti ráð fyrir, að lagðar yrðu niður sem prestssetur í náinni framtíð. Hitt er og augljóst, að sníða verður stærð prestsseturs og peningshúsa eftir því, hvað hæfilegt er, að jörðin beri mikla áhöfn, og þarf því,

áður en slíkar byggingar eru reistar, að athugast, hvort jörðinni ætti að skipta í ný-
býli eða ekki. Loks er það mikið atriði, er um varanlegar og dýrar framtíðarbygg-
ingar er að ræða, að þeim sé skipulega og snoturlega fyrir komið og skipað þannig
niður, að vel fari á. Hefur á þessu víða orðið allmikill misbrestur, og mætti slíkt ekki
endurtakast í framtíðinni.

Um 2., 3. og 4. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 5. gr.

Í hinum eldri lögum er aðeins gert ráð fyrir árlegri fjárveitingu til tveggja prests-
seturshúsa. Reynslan hefur sýnt, að þetta er engan veginn nægilegt, og í fjárlögum
síðustu ára hefur þessu verið breytt í það horf að veita fé til 4—5 húsa á ári.

Eins og nú standa sakir eru raunverulega 114 prestssetur á landinu, ef með eru
taldir prestar þjóðkirkjunnar hér í Reykjavík. Skiptast þau eftir byggingu þannig:

Steinhús	63
Timburhús	36
Torfbæir	8
Engin bygging	7

Eru hér meðtalin þau hús, sem nú eru í smíðum. Af steinhúsunum eru að minnsta
kosti 3 svo léleg og gömul, að þau þarf fljótlega að endurbyggja. Og af timburhús-
unum mun vart mega telja fleiri en 11 í svo sémilegu ástandi, að eigi þurfi þar
endurbyggingu eða stórfelldar aðgerðir á næstu árum. Alls eru því a. m. k. 29 prests-
setur, sem óhjákvæmilegt er að byggja á allra næstu árum. Þrátt fyrir það, þótti ekki
rétt að fara lengra en að leggja til, að 4 hús yrðu árlega reist. Í þessu sambandi má
geta þess, að það eru prestaköllin með hinum lélegu byggingum, sem prestslaus eru ár
eftir ár, og horfir það til stórra vandræða. Enn fremur má og telja víst, að ein megin-
ástæðan fyrir því, hve fáir stunda nú nám í guðfræðideild sé sú, að ungir menn telja
ekki fýsilegt að setjast að sem prestar að námi loknu í köldum og gisnum timbur-
húsa hjöllum eða í torfbæjum margra sveitaprestssetranna.

Um 6., 7., 8., 9., 10., 11. og 12. gr.

Þessar greinar eru að meginefni samhljóða lögnum frá 1931 um hýsingu prests-
setra, en ýmis ákvæði gerð fyllri og greinilegri.

Um 13. gr.

Þar er gert ráð fyrir, að við prestaskipti fari fram nauðsynlegar aðgerðir á prests-
seturshúsi, samkvæmt álitsgerðum úttektarmanna, en trúnaðarmaður ríkis skeri úr
um hinar stærri aðgerðir. Aðgerðirnar kostar ríkissjóður að svo miklu leyti sem álag
fráfaranda hrekkur eigi til. Er þetta að mestu í samræmi við þá venju, sem skapast
hefur í þessum málum hin síðari ár.

Um 15. gr.

Um viðbyggingar prestsseturshúsa þykir rétt, að gildi hinar sömu reglur og um
nýbyggingar, eftir því sem við á. Er því lagt til, að sérákvæðin um þetta í lögnum
1931 um hýsingu prestssetra verði felld niður.

Um 16. gr.

Hún fjallar um árgjöld af prestsseturshúsum, og er þar verulega vikið frá eldri
lagaákvæðum.

Í fyrsta lagi þykir réttara, þar sem ríkið er eigandi húsa, að um fast árgjald
sé að ræða af prests hálfu en að hann standi ekki straum af afborgunum lána til hús-
bygginga, þar sem hann hvorki á né eignast húsin, þótt hann greiði áhvilandi lán
að fullu.

Í öðru lagi þykir rétt, að frá byggingarkostnaði dragist andvirði niðurlagðra húsa ásamt hæfilegu álagi á þau svo og innstæðu prestakallsins í fyrningarsjóði.

Í þriðja lagi er gert ráð fyrir, að $\frac{3}{4}$ þess byggingarkostnaðar, sem umfram er, sé kvaðalaust framlag ríkissjóðs, og er það sama hlutfall og í gildandi lögum um hýsingu prestssetra.

Í fjórða lagi er svo til ætlazt, að þeim $\frac{3}{4}$ hlutum byggingarkostnaðar, sem prestur greiðir af, verði deilt með byggingarvisitölu þess árs, er húsið er reist, til þess að finna sannvirði $\frac{3}{4}$ byggingarinnar samkvæmt verðlagi fyrir styrjöldina. Árgjald prests verður síðan $3\frac{1}{2}\%$ af þeirri upphæð, og greiðir hann það gjald með verðlags-visitöluálagi. Af húsum byggðum fyrir 1939 greiðir prestur 4% af $\frac{3}{4}$ byggingarkostnaðar, þó ekki hærrí upphæð en 320 kr. á ári, einnig með verðlagsuppbót.

Þetta skal nánar skýrt með dæmum.

1. Hús er byggt 1945. Byggingarkostnaður þess, að frádregnu andvirði niðurlagðra húsa, og innstæða fyrningarsjóðs nemur kr. 140 þúsund. Byggingarvisitala er 400. Kvaðalaust framlag ríkissjóðs $\frac{3}{4} = 84$ þús. Árgjaldsskyldur hluti prests $\frac{3}{4} = 56$ þús. deilt með byggingarvisitölu 400:100 eða 14 þúsund. Af því greiðir prestur $3\frac{1}{2}\%$ eða kr. 490.00 að viðbættri visitölu, sem nú er 185, eða alls kr. 1396.50.
2. Hús er byggt fyrir 1939. Hámarksgreiðsla prests er kr. 320.00 með visitölu 185, eða alls kr. 912.00.

Hér er að visu nokkur munur á árgreiðslum, en við það er að athuga, að presturinn í eldra húsinu þarf að kosta meiru til viðhalds sínu húsi af því að það er eldra. Og eins hitt, að hið nýja hús mun yfirleitt vera vandaðra og betra en gamla húsið.

Með þessum ákvæðum er yfirleitt stefnt að því að jafna árgjöldin af íbúðarhúsum presta. Leiga eftir eldri húsin er hækkuð til samræmis við verðlag í landinu. Á sú hækkan að vega á móti vaxtatapi ríkissjóðs á því fé, sem á þessum dýru tímum er lagt til nýrra bygginga. Virðist þetta sanngjörn lausn eftir atvikum, því að engin leið er til þess, að prestar geti staðizt við að greiða sémilega vöxtu af byggingarkostnaði prestsseturshúsa nú með því verðlagi, sem ríkjandi er í landinu.

Um 17. gr.

Hér er um tvær breytingar að ræða frá gildandi lögum. Önnur er sú, að prestur er gert að greiða visitöluálag á fyrningarsjóðsgjaldið. Hin er sú, að ríkið leggur árlega fram jafna upphæð og prestarnir til fyrningarsjóðanna. Þykir rétt, að ríkið styrki fyrningarsjóðina til jafns við prest, þar sem þeim á að verja til endurbyggingar prestssetranna, og lækka því framlög ríkissjóðs til slíkra bygginga. Er þeim og ætlað það hlutverk í framtíðinni að kosta að öllu leyti byggingar prestssetranna, og því örvar sem þeir fá að vaxa, því fyrr verða þeir þess megnugir að inna það hlutverk af höndum.

Um 18.—28. gr.

Þessar greinar snerta byggingu peningshúsa og útihúsa á prestssetrum. Eru ákvæði þeirra yfirleitt svipuð og í gildandi lögum um hýsingu prestssetra, en aðeins nokkru fyllri.

Helztu breytingar eru þessar:

1. Inn í frv. eru tekin áburðarhús, safnþrær og önnur nauðsynleg útihús.
2. Að ríkissjóður leggi fram allt aðkeypt efni til bygginganna, í stað þess að í eldri lögum er aðeins gert ráð fyrir, að hann leggi fram steinlím og járn. Er þetta ákvæði meðal annars sett með tilliti til þess, að nú er vól miklu fleiri byggingar-efna en járn og cements.
3. Að fáist styrkur til bygginga samkv. sérstökum lögum (t. d. jarðræktarlögum), skuli hann ásamt andvirði niðurlagðra húsa ganga til bygginganna.

4. Að vextir af prestakallalánum til slíkra bygginga lækki úr 3½% niður í 3%, og er það lagt til vegna þeirrar vaxtalækkunar, sem orðið hefur í landinu. Gæti til álíta komið að lækka þessa vexti nokkru meira, þótt eigi hafi þótt fært að leggja það til.
5. Ýtarlegri ákvæði um kaup útihúsa af fráfarandi presti til tryggingar því, að eigi séu óþörf eða léleg hús keypt og gerð að jarðarhúsum.
6. Að séu keypt mannvirki eða hús á prestssetri, megi afgjald hækka sem nemi 2% af kaupverði þeirra.
7. Að fyrningarsjóðir peningshúsa nefnist framvegis endurbyggingarsjóðir úti-
húsa og gildi um þá öll hin sömu ákvæði og um fyrningarsjóði prestssetranna.

Um 30. gr.

Rétt þykir, að lög þessi komi til framkvæmda frá fardögum 1946. Er eðlilegast að miða framkvæmd þeirra við fardagaárið, sem er flutningaár prestanna. Verði frumvarp þetta samþykkt á þessu þingi, ætti og að fást nægilegur tími til þess að undirbúa framkvæmd laganna síðari hluta vetrarins, svo að skýrt gæti legið fyrir um greiðslur hvers einstaks prests frá næstu fardögum.

Nd.

762. Frumvarp til laga

um breyting á lögum nr. 32 3. nóv. 1915, um veitingu prestakalla.

Frá menntamálanefnd.

1. gr.

- Á eftir 1. gr. laganna koma tvær nýjar greinar, er verða 2.—3. gr., svo hljóðandi:
- a. (2. gr.) Á kjörskrá til prestskosninga ber að taka alla þá, karla og konur, sem:
    1. eru 21 árs, þegar kosning fer fram;
    2. eru meðlimir þjóðkirkjunnar;
    3. eiga ríkisborgararétt hér á landi eða hafa verið búsettir í landinu síðustu 5 árin, áður en kosning fer fram;
    4. hafa óflekkað mannorð og eru fjár síns ráðandi;
    5. eiga lögheimili innan þeirra takmarka, er kjörskráin nær til, eða eru skráðir í safnaðardeild í prestakallinu samkv. 3. gr.
  - b. (3. gr.) Nú ákveður utanþjóðkirkjusöfnuður, sem fengið hefur löggiltan og viðurkenndan forstöðumann, það á lögmetum safnaðarfundi að ganga inn í þjóðkirkjuna og hlíta framvegis þjónustu þjóðkirkjuprests, og er honum þá heimilt, ef meðmæli biskups koma til og leyfi kirkjumálaráðherra, að gerast sérstök safnaðardeild innan þess prestakalls í prófastsdæminu, er söfnuðurinn helzt kýs.

Safnaðardeildin kýs sér safnaðarstjórn á sama hátt og sóknir innan þjóðkirkjunnar og hlítir yfirleitt sömu fyrirmælum og sérstök sókn væri, enda gilda um safnaðarstjórnina sömu lög og reglur og um sóknarnefndir yfirleitt.

Hafi slíkur söfnuður komið sér upp kirkju, áður en hann gekk inn í þjóðkirkjuna, renna sóknargjöld safnaðarins til hennar, og gilda um þá kirkju öll hin sömu fyrirmæli og um aðrar safnaðarkirkjur innan þjóðkirkjunnar. Að öðrum kosti renna sóknargjöldin til kirkju þeirrar sóknar, er söfnuðurinn hefur gerzt safnaðardeild í.

Utánþjóðkirkjumönnum einum er heimilt að ganga inn í safnaðardeild.

2. gr.

Á eftir 5. gr. laganna, er verður 7. gr., kemur ný grein, er verður 8. gr., svo hljóðandi:

Þeir, sem staddir verða eða gera ráð fyrir að verða staddir utan takmarka sóknar sinnar, þá er kosning fer fram, mega greiða atkvæði heima hjá sóknarnefndarformanni sóknar sinnar á þar til gerð eyðublöð, er kirkjumálaráðuneytið lætur útbúa í samráði við biskup, og gilda um þá atkvæðagreiðslu öll hin sömu fyrirmæli og um atkvæðagreiðslu utan kjörfundar í gildandi lögum um alþingiskosningar, að því leyti sem við á. Kosning þessi má hefjast þegar er prófastur hefur ákveðið kjördag í sókninni.

3. gr.

1. másl. 11. gr. laganna, „Þeir, sem neyta vilja .... kjörfund sjálfir“, fellur niður.

4. gr.

12. gr. laganna, er verður 15. gr., orðist svo:

Sóknarnefnd í samráði við héraðsprófast skal sjá um, að kjördeildir í kaupstöðum og kauptúnum séu hæfilega margar, svo og að kjörstaðir verði á fleirum en einum stað í hinum víðáttumeiri sóknum og þeim, sem sérstaklega eru torsóttar yfirferðar. Hreppi má þó ekki skipta í fleiri kjördeildir en fjórar. Verði ágreiningur milli sóknarnefndar og prófasts um tölu kjördeilda, sker biskup úr. Kjörfund skal þó jafnan setja og slíta honum á sama stað. Þrír menn tilnefndir af sóknarnefnd taka við atkvæðum í kjörherbergi hverju, og skal á aukakjörstöðum nota staðfest eftirrit af kjörskrá, enda hefur hver kjördeild sína fundarbók. Sóknarnefnd ákveður, hverjir kjósa skuli á hverjum stað. Að öðru leyti fer atkvæðagreiðsla á aukakjörstöðunum fram sem annars staðar. Þegar atkvæðagreiðslu er lokið á aukakjörstað, skal afhenda sóknarnefnd tafarlaust atkvæðakassa og kjörgögn. Síðan sendir sóknarnefnd þau til yfirkjörstjórnar á venjulegan hátt.

5. gr.

13. gr. laganna, er verður 16. gr., orðist svo:

Þegar kosningarathöfn er lokið og sóknarnefnd hafa borizt öll kjörgögn úr aukakjördeildum, skal sóknarnefndin athuga og úrskurða þá utankjörfundaratkvæðaseðla, er hún hefur fengið í hendur. Síðan hvolfir hún seðlum úr atkvæðakössunum, svo og þeim utankjörfundaratkvæðaseðlum, sem ekki er ágreiningur um, í umslög, sem til þess eru ætluð, og setur innsigli sín fyrir. Svo mega og umboðsmenn umsækjenda setja innsigli sín fyrir umslögin, ef þeir vilja.

Enn fremur tekur kjörstjórnin ónýtta seðla svo og ónotaða seðla, setur þá í umslög og innsiglar á sama hátt. Að lokum setur hún sér í umslag og innsiglar þá utankjörfundaratkvæðaseðla, er ágreiningur kann að hafa orðið um.

6. gr.

17. gr. laganna, sem verður 20. gr., orðist þannig:

Hafi helmingur kjósenda í prestakalli, þar sem fleiri eru en einn umsækjandi, greitt atkvæði, er sá kjörinn prestur, er flest atkvæði fær, enda séu atkvæði þau, sem hann hlýtur, fleiri en auðir seðlar, sem skilað er við kosninguna.

Reynist auðu seðlarnir fleiri en nemur atkvæðatölu þess, er flest hlýtur atkvæðin, ber að líta svo á, að öllum umsækjendunum sé hafnað, og skal þá auglýsa prestakallið á ný. Hafi aftur á móti eigi fullur helmingur kjósenda greitt atkvæði, skal prestakallið eigi veitt, en biskup skal setja til þess að þjóna prestakallinu þann umsækjanda, er flest hefur hlotið atkvæði, ef hann vill á það fallast. Miðast setningin við allt að því eitt ár, en þá skal prestakallið auglýst að nýju.